

The background features a collage of grayscale images. At the top, there are depictions of a globe, a person's face, and a person holding a sign that says 'EDUCATION CAN WAIT'. Below this, the letters 'FPEF' are rendered in a large, bold, yellow, blocky font. The letter 'A' is replaced by the letters 'ZA' in a smaller, white, sans-serif font. The entire composition is set against a bright yellow background.

FPEF
ZA

AKTIVIZAM

GPS **ZA** **AKTIVIZAM**

Beograd, 2012.

QR kodove možeš očitati mobilnim telefonom sa kamerom koji ima instaliranu aplikaciju za čitanje QR kodova. Na nekim uređajima su ove aplikacije već fabrički instalirane, a za ostale postoji veliki izbor besplatnih aplikacija koje se mogu preuzeti sa interneta.

IME I PREZIME

TELEFON

E-MAIL

FACEBOOK

<http://www.facebook.com/> .....

IZDAVAČ:

Grupa „Hajde da...“
Ulica Kneza Danila 12/84
11000 Beograd, Srbija
Tel/faks: 011 3240 425
hajdeda@eunet.rs
www.hajdeda.org.rs

AUTORI:

Milan Colić i Sever Džigurski

FOTOGRAFIJE:

omladinske grupe iz Bečeja, Niša i Pančeva

DIZAJN I PRELOM:

Adorjan Kurucz

ŠTAMPA:

Outline Creative d.o.o. Beograd
www.outline.rs

TIRAŽ: 500

Beograd, 2012.

SADRŽAJ

UVOD	7
O PROJEKTU	11
▪ Lokalne akcije.....	15
ŠTA JE AKTIVIZAM I KAKVE TO VEZE IMA SA MNOM?	17
▪ Kuda ide(m) (uz) aktivizam?.....	19
▪ Zašto se mladi odlučuju na aktivizam?.....	21
▪ Gde sve živi aktivizam?	27
ŠTA I KAKO MENJAMO?	31
▪ Šta je tebi važno?.....	33
▪ Nega i briga o sebi (kako ne sagoreti u aktivizmu).....	35
▪ Prilagodi svoje vreme, energiju i ostale kapacitete svom aktivizmu!.....	39
ŠTA TREBA DA ZNAMO I ČEMU NAM TO SLUŽI?	41
▪ Spontanost aktivizma?.....	43
▪ O učenju	47
▪ Izazovi aktivizma	53
▪ Gde sve mogu dobiti podršku?.....	55
KORISNI LINKOVI	57
O GRUPI „HAJDE DA...”	61
BELEŠKE	63

“... aktivista mora da bude sasvim uveren u ono što zastupa, u suprotnom zamajava i sebe i druge; lakše ćemo oprostiti aktivisti koji uzvišeno veruje u nešto šupljikavo nego onom koji šupljikavo veruje u nešto uzvišeno.”

Marko Šelić – Marčelo

UVOD

UVOD

Draga mlada osobo,

Pred tobom je brošura, vodič, dnevnik... Zavisí kako je doživíš i koristiš. Pisana je sa idejom da ti pomogne da bolje razumeš aktivizam, usmeríš svoju energiju, sagledaš mogućnosti i kreneš da menjaš stvari koje ti smetaju. Želimo da te podstaknemo da prepoznaš aktivizam u onome što već radiš i da te ohrabrimo da se pokreneš prema novim iskustvima.

Gde živi aktivizam, šta i kako možeš da promeniš, kako da se organizuješ, gde da tražiš podršku, kako da sprovedeš akciju, kako da brineš o sebi – samo su neka od pitanja na koja ćemo zajedno tražiti odgovore. Zajedno, jer ćeš kroz brošuru nailaziti na pitanja i polja u koja možeš da zabeležiš svoja razmišljanja i zaključke.

Takođe, naći ćeš različite lične osvrte i stavove osoba koje su već dugo aktivne. Moći ćeš i da pročitaš o našim iskustvima iz projekta koji smo sprovodili tokom 2012. godine u tri grada u Srbiji: u Pančevu, Nišu i Bečeju.

Nadamo se da će ti stranice koje slede biti korisne i zanimljive.

Zabavi se, otkrivaj i uživaj !

“Ono što karakteriše aktivistu je njegova energija koje je svestan (ili poned nije?) kojom pokreće i ljude oko sebe. To pokretanje onda daje konačni smisao aktivizmu.”

Miroslav Tamburić - Tambura
Forca, Požega

O PROJEKTU

O PROJEKTU

Grupa „Hajde da...“ je početkom 2012. godine, uz podršku Međunarodnog centra „Olof Palme“, započela realizaciju projekta **„Inicijativa za podsticanje autentičnog aktivizma, kroz podršku većoj odgovornosti organizacija civilnog društva u Srbiji i podršku novim i svežim inicijativama mladih“**. Cilj projekta je podrška novim lokalnim inicijativama mladih i podrška autentičnom aktivizmu, kao glavnom pokretaču sprovođenja omladinske politike i osnivanja novih organizacija civilnog društva i/ili lokalnih pokreta.

Mladi iz tri grada su, uz podršku trenera i mentorki, imali priliku da učestvuju u programu za podsticanje autentičnog aktivizma: od bazične podrške u artikulisanju sopstvene motivacije, preko razvoja sopstvenih kapaciteta i edukacije o aktivizmu, sve do konkretnog

oprobavanja u sprovođenju akcije i sumiranja postignuća. Podršku u ovom procesu su im pružili: Marina Kovačev, Milena Čelić, Maja Milosavljević, Igor Jezdimirović, Milan Colić i Sever Džigurski.

Ukratko, projekat je obuhvatio sledeće aktivnosti:

1. Putem **javnog konkursa** su odabrane tri opštine u kojima će se projekat sprovoditi (Bečej, Pančevo i Niš - Opština Medijana)
2. Nakon izbora opština, organizovan je četvorodnevni **trening za dvanaest potencijalnih mentora** koji imaju znanje i iskustva u omladinskom radu, neformalnom obrazovanju, sprovođenju omladinske politike i podsticanju učešća mladih u društvenim procesima. Nakon obuke su odabrane mentorke za svaku opštinu.

3. Mentorke su posetama školama, objavama na fejsbuk stranicama, predstavljanjem programa i brojnim drugim inicijativama **zainteresovale i okupile grupe mladih** koji pretežno nisu nikada bili članovi udruženja ili političke partije, a koji žele da budu aktivni u svojoj zajednici.
4. Putem **tri obuke za podsticanje aktivizma** koje su u svim opštinama sproveli treneri zajedno sa mentorkama, mladi su učili o tome kako mogu sami da pokrenu svoje inicijative, o institucijama na lokalnom nivou, timskom radu, tehnikama za istraživanje potreba, ciklusu upravljanja projektima, komunikaciji, itd. Između obuka su imali priliku da se sretnu sa predstavnicima institucija i udruženja, sprovedu malo istraživanje potreba svoje zajednice i razviju projektne predloge za svoje akcije.
5. Da bi grupe mladih u tri lokalne zajednice stečeno znanje i prime-
- nile, uz podršku mentorki, trenera i skromna finansijska sredstva, mladi su sproveli **lokalne akcije**.
6. Nakon sprovedenih akcija organizovane su **evaluacije akcija** da bi se osvrnuli na iskustvo i iz njega učili, kako bi sledeći put bili još uspešniji.
7. Za mlade koji su ovaj proces doživeli samo kao uvod u veće aktivističke poduhvate, organizovan je „**Trening za organizacijski menadžment**” na kome su učili o tome kako se osnivaju omladinske organizacije, čemu služi strateško planiranje, šta je važno za održivost, kako se prikupljanju sredstva, itd.

“Projekat koji podstiče mlade da steknu različite veštine i znanja, osnaži ih da se organizuju i deluju u lokalnoj sredini je nešto što treba da bude primer dobre prakse mnogima.”

Mentorka, Pančevo

LOKALNE AKCIJE

Sprovodeći ovaj projekat u Bečeju, Nišu i Pančevu, podržali smo grupe mladih aktivista i aktivistkinja u realizovanju akcija koje su nastale kroz zajedničku razradu njihovih ideja tokom obuka.

Mladi aktivisti i aktivistkinje u Nišu su se podelili u četiri grupe, i svaka od njih je realizovala sopstvenu akciju, uz podršku ostalih grupa. Grupe u Bečeju i Pančevu su sprovele višednevne akcije koje su sadržale različite aktivnosti.

Realizovane akcije:

- Organizovanje sportskog dana za učenike osnovnih škola u niškom parku „Čair” u Nišu.
- Multimedijalna prezentacija informacija o značaju aktivizma, mobilnosti i postojećim organizacijama koje se bave mladima u gimnaziji „Bora Stanković” u Nišu.
- Druženje sa decom i prikupljanje finansijskih sredstava za kupovinu materijala za kreativni rad korisnika centra za decu i odrasle ometene u razvoju „Mara”, Niš.
- Promocija Kancelarije za mlade gradske opštine Medijana, Niš postavljanjem štanda i deljenjem štampanih informativnih letaka u centru grada.
- „Mapiranje” lokacija sa građanima u gradu Bečeju i prikupljanje predloga za preuređenje grada, organizovanje konferencije za prezentovanje rezultata, te pravljenje tri turističke mape grada Bečeja.

"Uz malo truda biće lepše svuda"

- Organizovanje turističkog obilaska grada Pančeva, upoznavanje sa znamenitostima grada, organizacija projekcije filma i razgovor sa rediteljima i organizovanje predavanja za mlade na temu reciklaže i ekologije.
- Oko sedamdeset mladih je sprovelo ove akcije, a broj ljudi koji su na različite načine posredno i neposredno učestvovali u njihovoj realizaciji se meri stotinama.

ŠTA JE AKTIVIZAM

I KAKVE TO VEZE IMA SA MNOM?

KUDA IDE(M) (UZ) AKTIVIZAM?

Teorija kaže da je aktivizam planirano ponašanje s idejom da se postignu društvene promene.

Jedna grupa ljudi je diskriminisana, neki zakon je loš, zgrada škole je oronula, mladi teško pronalaze zaposlenje, reka je zagađena, konkurs opštine za podršku udruženjima nije transparentan, u parku nema rasvete... Aktivizam u svim ovim situacijama ima svoju ulogu: da reaguje, ukazuje, pomaže, uređuje i podstiče. Jer aktivizam pokreće ideja o ličnoj odgovornosti prema sebi i svojoj zajednici.

Ne postoji savršeno društvo. Postoje problemi koji se tiču velikog broja ljudi, poput onih u vezi sa zapošljavanjem zdravstvom, obrazovanjem... Sa druge strane, i stvari koje su deo tvoje svakodnevnice traži reakciju. To su one koje se tiču tvoje zgrade, ulice, naselja, škole

u koju ideš, parka kroz koji voliš da prođeš. One nisu manje važne i najveći broj ljudi upravo svoj aktivizam usmerava ka ovom nivou: lokalnom, ličnom, komšijskom. Stara je izreka „misli globalno – deluj lokalno!”.

U svakom društvu ima stvari koje treba popravljati, a one se ne menjaju same. Menjaju ih ljudi svojim trudom, zalaganjem, pokušajima i upornošću. Menjaju odnose, zakone, način življenja... Naposljetku, menjaju i sebe.

Aktivizam dolazi iznutra, iz tvojih vrednosnih uverenja i načela u koja veruješ. Ali to ne znači da se sve dešava spontano, već ima mnogo stvari koje možeš da učiš i razvijaš. Aktivista se ne rađa takvim, već se aktivan građanin i građanka postaje.

Sve više ljudi volontira u svoje slobodno vreme. Pomažu starijima, bolesnima, rade u javnim kuhinjama, učestvuju u ekološkim akcijama... Volonteri se odazivaju na pozive da pomognu, da ulože svoje vreme i uključe se u akcije.

Aktivizam se razlikuje od volontiranja. Njegova osnova nije u odazivu, već u inicijativi.

Nešto mi smeta. Želim da se to promeni. Želim da JA to promenim. Naći ću još ljudi koji to žele. Udružićemo se. Smislićemo način kako da to promenimo. Radićemo na tome da to promenimo. Promenićemo to. A onda ćemo pogledati šta nam još smeta. Šta još želimo da promenimo. Naći ćemo još ljudi kojima to smeta. Udružićemo se. Radićemo...

Tako nekako ide spiralna linija aktivizma. Traži od tebe da uložiš energiju, da pokrećeš, da okupljaš, da motivišeš druge, da učiš, da

ZA MENE AKTIVIZAM ZNAČI:

napreduješ, da ne odustaješ lako. A kada počneš da uviđaš da upravo ti radiš stvari koje, korak po korak, trajno menjaju tebe i svet koji te okružuje, onda ti ovo gore postaje izazov, a ne teškoća.

Aktivizam mnogo toga traži od tebe, ali ti mnogo toga i nudi. Upoznaćeš nove ljude, razviti korisne veštine, steći nova znanja, razumeti kako funkcionišu institucije, saznati kako razmišljaju tvoji sugrađani, otputovaćeš, upoznaćeš druge kulture...

ZAŠTO SE MLADI ODLUČUJU NA AKTIVIZAM?

Sve je više mladih ljudi u Srbiji koji žele da učestvuju u stvarima koje menjaju društvo oko njih. I na naš poziv za učešće u programu koji smo sprovodili prijavilo se dosta mladih koji žele da budu aktivni i aktivne. Motivacije, dakle, ne manjka, ali je zanimljivo uvideti da su motivacije ljudi koji ulaze u aktivizam vrlo raznovrsne. Neki postaju aktivni jer žele da menjaju svet koji im se ne dopada, neki zato jer žele da budu korisni u društvu, da se osećaju življe i prisutno, neki se odazivaju na pozive drugih onda kada mogu, a neki, ipak, pozele da zagrizu, i da u tome možda i pronađu svoju suštinsku ulogu, svoju profesiju. Sve češće se o aktivizmu govori kao o mogućnosti za sticanje znanja i iskustava, prostoru za učenje i napredovanje, a nije retko ni to da se ljudi uključuju kako bi „pojačali svoj CV”.

Mladi ljudi danas na aktivizam sve više gledaju kao na izbor i dodatak koji povećava kvalitet njihovog života, čini ih potpunijim i daje im prilike koje inače nemaju. Biti aktivan znači menjati, odlučivati, organizovati, preuzimati odgovornost. Aktivizam donosi i mnoga društvena priznanja. Na primer, mladi koji su učestvovali u projektu imali su prilike da idu na sastanke sa predsednikom opštine, gradskim većnikom, direktorima nekih institucija, gostovali su u medijima, pisali dopise institucijama, davali izjave za novinare... Kada se baviš društvom, povećava se i tvoja prisutnost u društvu. Postaješ relevantan sagovornik za temu kojom se baviš i to je ono što u aktivizmu prija. No, time se i tvoja odgovornost za ono što radiš i za reči koje izgovaraš povećava, što ume da nosi sa sobom nove izazove i da

traži da dodatno učiš, da se informišeš i povezuješ sa drugim ljudima koji se takvim temama bave.

Neke osobe sasvim slučajno otkriju aktivizam, upoznavajući sebi slične ljude i saradujući sa njima. Drugi se vode unutrašnjim željama koje „od malena” tinjaju u njima. Oni treći

to vide kao obavezu i odgovornost, a neki postaju aktivisti zato što žele da izgrade bolje okruženje za sebe. U krajnjem ishodu, svi su oni veoma važni i svi su njihovi motivi bitni, jer oni menjaju naš svet i čine ga boljim mestom za život.

Pogledaj neke od motivacija mladih sa kojima smo se družili i radili:

“Pored učestvovanja u programu izuzetno sam motivisan da znanje i veštine koje steknem u programu i praktično iskoristim kroz svoj društveni angažman i pokretanje projekata i akcija kako bi se naše društvo unapredilo i poboljšalo. U budućnosti planiram da se ozbiljno posvetim društvenom angažovanju i mislim da svako od nas „malim stvarima” može da izazove promene koje će pozitivno uticati na veliki broj ljudi.”

“Želim da naučim kako sam i u grupi sa svojim vršnjacima mogu da organizujem akcije. Čini mi se da će biti interesantno.”

“Nisam nikada bila član neke od lokalnih organizacija, niti učesnik programa. Interesuje me sistem funkcionisanja, način organizovanja i želim da dam svoj doprinos u realizovanju programa za bolje društvo.”

“*Hoću da budem deo grupe koja želi i može svojim radom da utiče na poboljšanje društva. Želim da steknem nova znanja i veštine i da budem u mogućnosti da bez bojazni, javno iskazujem svoje stavove.*”

“*Smatram da naše društvo, pogođeno različitim neopogodama u političkom i ekonomskom smislu, stagnira u crnoj rupi apatije i da samo ličnim angažovanjem svake mlade individue, sa puno kreativne energije, možemo da se izdignemo i ukoračimo u bolje sutra.*”

“*Želim da učestvujem u aktivizmu i volonterizmu jer sam čuo dosta o tome. Volim sve akcije koje će pomoći društvu u kom živim i mislim da mladi mogu da promene neke stvari, pa želim da budem deo tih promena.*”

“*Mislim da će mi dosta pomoći u svakoj vrsti posla koja je u vezi sa fakultetom koji studiram, u poboljšanju odnosa u društvu. Posebno me zanima društveni aktivizam jer mislim da je veoma bitna stavka u životima svih mladih ljudi koji bi trebalo da se bore za što bolju budućnost.*”

“*Želim da naučim nešto novo o mogućnostima aktivizma i da budem aktivna.*”

“*Zainteresovao sam se za ovaj projekat zato što sam primetio da postoje mnogi problemi mladih u lokalnoj zajednici. Ovaj projekat mi je prilika da „malim koracima” pomognem u rešavanju tih problema i da poboljšam poziciju omladine.*”

**MARKO ŠELIĆ
MARČELO**

Ja sam aktivista jer je ono što radim ušlo u svet javnosti, a tada i onaj kome to nije bio plan postaje neka vrsta aktiviste. Ako bi neko, recimo, kazao da Jelena Karleuša nije angažovana i nije aktivista, nalazim da ne bi bio u pravu, jer kad zbrojiš koliko je devojaka upravo zbog nje počelo da se oblači prostitutski i da sanja o udaji za biznismena-dizelaša, potpuno je jasno da ona šiti nekakvu ideologiju i da u tome uspeva daleko više nego mnogi koji bi sebe u svako doba deklarirali kao aktiviste. Što će reći, čak i da sedam večeri stojiš na Trgu sa kondomom na glavi, osme bi se pojavilo barem desetak ljudi koji rade to isto, jer su pomislili da je reč o nekom novom pokretu ili konceptualnoj umetnosti. Svako ko leti etrom jeste, dakle, aktivista, pitanje je samo šta to želi da aktivira u ljudima do kojih dopire.

**SVETLANA
KIJEVČANIN**

Ja sam aktivistkinja jer verujem u ideju da sopstvenim angažmanom, posvećenošću, radom i davanjem mogu uticati bar delom da svet postane bolje mesto za sve ljude.

Ja sam aktivistkinja:

- jer mi je lakše da nešto učinim nego da gledam i trpim
- jer je meni lepše kad je ljudima oko mene dobro
- jer verujem u socijanu pravdu i ravnopravnost
- jer verujem u neophodnost rada na sopstvenom i razvoju društva
- jer živim u zemlji u kojoj se lako da manipulisati ljudima
- jer je to postalo važan deo mog identiteta

DACA JOVIĆ

Ja sam aktivista jer sam se tokom života uvek aktivistički odnosio prema svim problemima, prilikama i potrebama u životu. Navikao sam da kroz sopstveni i aktivizam mog bliskog okruženja dodem do onog čemu sam težio. To je jedini način i put koji priznajem.

**MIROSLAV
TAMBURIĆ**

Ja sam aktivista jer ne želim da čekam da se neko umesto mene izbori za moja ljudska prava, dok ja sedim kod kuće i kritikujem rad drugih aktivista već želim da aktivno doprinosim celoj toj priči.

**PREDRAG
AZDEJKOVIĆ**

MOJA MOTIVACIJA ZA AKTIVIZAM JE:

A large white rectangular area with a decorative, jagged top edge. It contains ten horizontal dotted lines, providing a space for writing.

GDE SVE ŽIVI AKTIVIZAM?

Aktivizam živi u tebi. Kada poželiš da ga preneseš u spoljni svet, aktivizmom se možeš baviti u svojoj zgradi, komšiluku, razredu, školi, gradu, udruženju, volonter-skom centru, Kancelariji za mlade...

Brojne načine udruživanja aktivista možemo podeliti na formalne i neformalne.

Formalno udruživanje je kada odlučiš da osnuješ udruženje kako bi mogao da sklapaš partnerstva ili se prijavljuješ na konkurse za finansijsku podršku. Za osnivanje udruženja je potrebno da okupiš tri osobe, sakupiš novac za troškove registracije i odvojiš malo vremena za bavljenje administracijom. Smernice za osnivanje udruženja možeš naći na stranici www.crnps.org.rs/kako-osnovati-i-registrovati-nvo.

Međutim, osnovana organizacija se neće sama razvijati niti ispunjavati zakonske obaveze. Zato je važno da imaš svest o obavezama koje te čekaju, poput vođenja finansijskih knjiga, podnošenja godišnjeg finansijskog izveštaja, plaćanja bankarskih troškova za vođenje računa, okupljanja i motivisanja drugih ljudi, sprovođenja aktivnosti, pisanja izveštaja, itd. Dakle, dobro razmisli pre nego što se odlučiš na ovaj korak i svakako se posavetuj sa osobama koje već imaju iskustva.

Takođe, imaš mogućnost da se učlaniš u neko od postojećih udruženja koja deluju u tvom mestu. Ako se odlučiš na ovaj korak priključi se onoj organizaciji sa čijim se vrednostima i principima slažeš, koja se bavi temama koje i tebe zanimaju, u kojoj veruješ da ćeš se dobro osećati ili da ćeš imati prilike da podjednako pružiš i dobiješ.

Ukoliko ne želiš da se baviš administracijom, ali i dalje želiš nešto da promeniš, možeš se jednostavno udružiti sa drugim osobama koje dele tvoju želju. Neformalne grupe retko mogu da konkurišu za sredstva, ali često mogu da brzo i efikasno da urade stvari za koje sredstva nisu potrebna. Neformalno udruživanje je kada sa svojim društvom iz razreda ili komšiluka okrećiš ulaz, posadiš cveće, očistiš ulicu ili park, sakupiš stare igračke i odneseš ih siromašnoj deci... Ovo su samo neke od brojnih mogućnosti, a ti možeš da smisliš i razne druge. Za te aktivnosti ti nije potrebna organizacija, tekući

račun u banci, pečat ili bilo kakva druga administrativna zavrzlama. Dovoljno je da odvojiš malo energije i vremena.

Savremene tehnologije i za aktivizam donose nove mogućnosti. Sve je više i „internet aktivista“ koji pišu blogove, prosleđuju vesti i pozive, postavljaju video zapise snimljene mobilnim telefonima...

Kada se upustiš u aktivističke vode verovatno ćeš otkriti i neka druga mesta gde živi aktivizam. Ili ćeš ga inicirati tamo gde ga do sada nije bilo. Uživaj u otkrivanju i pokretanju novih stvari!

GDE SVE ŽIVI AKTIVIZAM U TVOM MESTU?

Nabroj organizacije i grupe za koje znaš. Đački parlament u tvojoj školi, skupštinu stanara, udruženja ili bilo koju drugu inicijativu za koju znaš.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Raspitaj se šta rade i odluči da li želiš da se priključiš nekoj od njih.

“Ja sam aktivista jer znam šta i kako da uradim da bi svima bilo bolje i nije mi dovoljno da me jednom u četiri godine neko pita za mišljenje.”

Igor Jezdimirović

ŠTA I KAKO MENJAMO?

ŠTA JE TEBI VAŽNO?

Već smo pominjali da aktivističkim inicijativama možete da utičemo na široku lepezu različitih stvari. Prilikom izbora teme dilema je čime se rukovoditi. Iskustvo pokazuje da građani cene i čuvaju proizvode omladinskih inicijativa, pa ne treba da brinete o tome šta će reći okolina i kakve će biti reakcije.

Kada je reč o delovanju civilnog društva, jedna od ključnih smernica koju ćete čuti je da aktivnosti treba da budu usklađene sa aktuelnim problemima vaše zajednice. Verovatno će ti biti lakše ako osiguraš povezanost tvojih akcija sa drugim inicijativama u lokalnoj zajednici. To naravno ne znači da ne treba da pokreneš inicijativu kakve se niko do sada nije setio, naprotiv.

S obzirom na to da ulažeš svoju energiju i svoj entuzijazam, jednako je važno (a možda i važnije) da tvoja inicijativa bude u skladu sa tvojim potrebama, interesovanjima, strastima... Ovo može biti isto, ali se može i razlikovati. Ukoliko se ne poklapa, nameće se dilema za koju temu/problem se odlučiti. Pošto svakako ne možeš sve probleme rešiti kroz jednu akciju, a bilo bi dobro da nakon nje i dalje imaš volje i energije da se uhvatiš u koštac sa sledećom, odaberi onu do koje je tebi više stalo.

Rukovođenje svojim interesovanjima je jedan od načina da brineš o sebi, svojoj energiji i motivaciji. U sledećim pasusima ćeš naći još ideja/smernica na tu temu.

PRIMER IZ ISKUSTVA

Grupa iz Bečeja se najpre dogovorila da organizuje akciju promocije sportskih klubova. Nakon nekoliko nedelja nisu mnogo odmakli sa realizacijom. Zato je inicijalna ideja preispitana, a potom i odbačena. Razlog je bio to što grupa nije bila motivisana. Zašto? Jer im je do druge ideje više stalo. Promenili su ideju i svoju energiju usmerili na pitanje uređenja grada. Promena teme je značajno povećala motivaciju i nivo učešća. Nakon uspešne akcije grupa je spremna za nove izazove.

OVO JE MENI VAŽNO DA SE PROMENI:

Blank area for writing, bounded by a dotted line.

NEGA I BRIGA O S KAKO NE SAGORETI U AKTIVIZMU

Aktivisti i aktivistkinje ne ulažu samo svoje vreme u ono što rade. Ulažu mnogo više - energiju, znanja, kvalitete, lične resurse, ali i svoje emocije, pre svega zato što je aktivizam oslonjen na lične stavove i uverenja o svetu u kome živimo. Kada se zalažemo za vrednosne sisteme koji dolaze iznutra, iz nas samih, za one u koje iskreno verujemo, emocije neminovno učestvuju u onome što radimo. U takvom radu, koji često podrazumeva upornost i istrajnost, koji traži od nas da ulažemo stalno novu energiju, koji traži da budemo kreativni i inspirisani, naše emocije i duboka lična ubeđenja važan su zamajac i pokretačka snaga. Biti aktivista je zahtevna stvar.

OVAKO JA BRINEM O SEBI:

A large white rectangular area with a decorative, jagged top edge, containing horizontal dotted lines for writing.

**MARINA
KOVAČEV**

Brinem utoliko što sam aktivna isključivo u oblastima za koje se istinski i lično zalažem. Pored toga, trudim se da od tima u kom delujem stvorim iskrena prijateljstva i na taj način brinem o tome da se i sama osećam lepo.

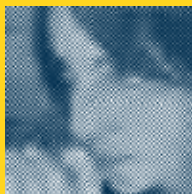
Baš zato je važno da aktivisti i aktivistkinje uče i o tome kako da se „čuvaju“, kako da paze na sebe, kako da raspoređuju svoju snagu i neguju unutrašnje izvore energije. Ovo pitanje prevencije takozvanog „sagoveranja“ (*burnout*) u aktivizmu u poslednje vreme postaje sve aktuelnije. Vođenje računa o sopstvenom vremenu, energiji i osećanjima neke su od veoma važnih stvari u održavanju kvaliteta onoga što radiš, a veoma su povezane i sa ličnim osećajem zadovoljstva onim što sprovodiš.

**MARKO
PEJOVIĆ**

Ne znam kako bi aktivista trebalo da brine o sebi. Moj osećaj dobrobiti ide iz doživljaja da su se stvari desile i da imaju smisla. Mogućnost da sebi obezbedim da radim stvari koje osećam da treba da radim, su za mene briga o meni. Odmaram se u umetnosti. Nedostaje mi bolja organizacija. Valjda.

Ljudi na različite načine brinu o sebi. Pitali smo aktiviste i aktivistkinje kako to rade. Evo šta su nam odgovarali:

**ŽARKA
RADOJA**

Obrazujem se, čitam, saznajem, gledam oko sebe i promišljam situacije u kojima se nađem i ne nađem, učim iz iskustva drugih, koji se bave sličnim stvarima, širim kontakte i od njih dobijam nova saznanja o svetu oko sebe, gledam dokumentarne filmove, idem na konferencije, putujem i slušam svet oko sebe...

Kako brinem o sebi?

Verovatno tako što čineći nešto za druge činim to isto i za sebe.

**BORIS
ČAKŠIRAN**

Uvek u radu sa učesnicima, to me nahrani i pokaže ponovo da sve ima smisla ... a idem i na terapiju, šta ću, moram.

Trudim se da radim ono što volim ili ono što ne volim radim na način koji volim ... i da, radeći u HD uspevam da poštujem svoje lične vrednosti, što je briga, drži me živom i mirnom.

**SUZANA
KRSTIĆ**

Kako brinem o sebi?

Radim šta mi se radi.

SAJSI MC

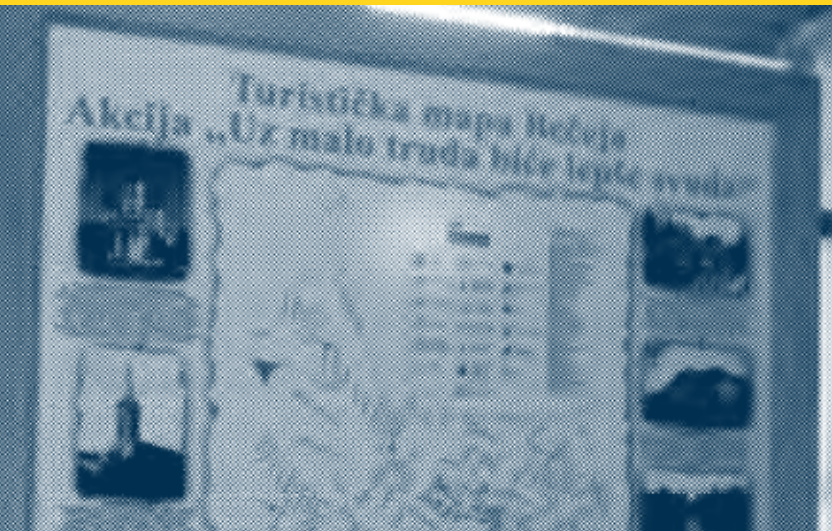

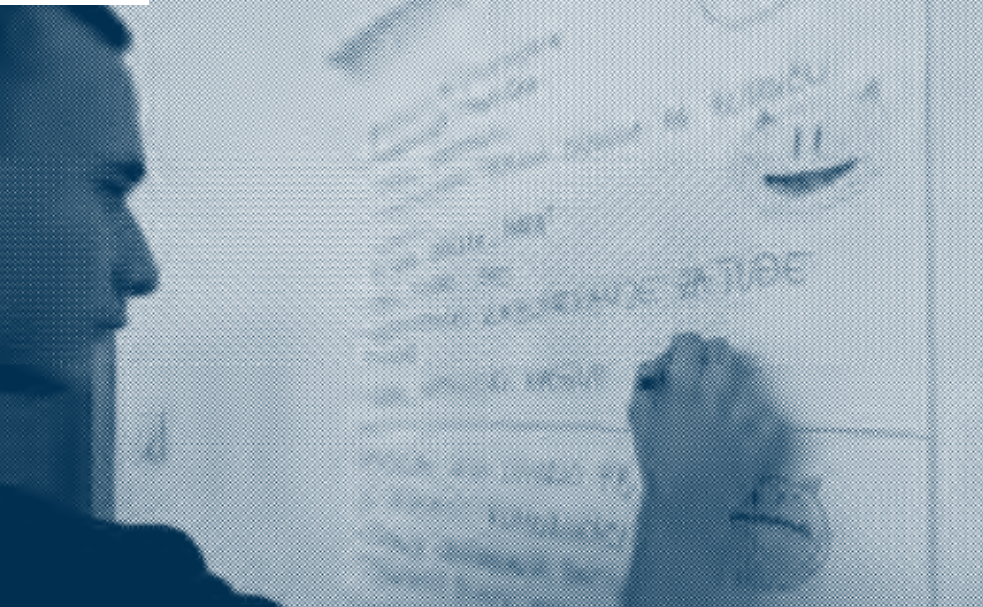
PRILAGODI SVOJE VREME, ENERGIJU

I OSTALE KAPACITETE AKTIVIZMU!

Lako je aktivizam pun dobrobiti za vas i donosi mnoga zadovoljstva, kreirajte svoje aktivističko angažovanje prema svojim mogućnostima. Mnogi ljudi su aktivisti čitavog života. Stalno rade na promeni društva, učestvuju, stalno se bore i menjaju ono što smatraju da treba menjati. Ali to ne znači da se isti ti ljudi ne bave i drugim stvarima. Aktivizam bi trebao da

bude važna dopuna, a ne prepreka tvom studiranju, profesionalnom razvoju, umetničkom radu, privatnom životu ili druženju sa ljudima koji su ti važni. Izgradi svoj aktivizam tako da bude deo tvog života, a ne jedina stvar u njemu. Neka ti obogati život i bude podstrek da i sopstveni život činiš lepšim iz dana u dan.

“Mislim da je aktivista osoba koja je predana nekom svom osećaju za pravdu. Predanost, energičnost, dostigao/la je nivo autonomne moralnosti (njegova etika ne zavisi prevashodno od opšteg mnjenja), nije materijalistički orijentisan/na, hrabrost...”

Marko Pejović

**ŠTA TREBA
DA ZNAMO**
I ČEMU NAM TO SLUŽI?

SPONTANOST AKVITIZMA?

Aktivizam u velikoj meri nastaje iz spontanosti, iz reakcije na događaje koji čine našu svakodnevicu. Kada nam nešto oko nas zasmeta i poželimo da to promenimo, bilo da je u pitanju divlja deponija u naselju u kom živimo, povećanje vršnjačkog nasilja u školi ili diskriminacija nekih ljudi u našoj zajednici, počinjemo da reagujemo. Reagovanje podrazumeva delovanje, smišljanje i sprovođenje konkretnih akcija. Načini na koje reaguješ i akcije koje sprovodiš takođe traže od tebe spontanost i oslanjaju se na tvoje kvalitete i unutrašnju motivaciju da radiš na promeni.

Spontanost je potrebna, takoreći neophodna, ali nije sama po sebi dovoljna. Pogrešna je pretpostavka da je dovoljno samo imati jaku želju da se bude aktivan. Da bi kvalitet tvojih akcija rastao, važno je da budeš spreman za učenje i napredovanje. Postoji mnogo korisnih

stvari koje možeš naučiti kako bi bolje i efektivnije delovao. Možeš učiti različite korisne veštine, poput odnosa sa javnošću, javnog nastupa, pisanja projekata i sl. Sa druge strane, postoje različiti programi i obuke koje ti mogu pomoći da unapređuješ sebe i svoje kvalitete, poput povećanja kvaliteta sopstvene komunikacije, sposobnosti timskog rada, senzibilizacije za nasilje, kvalitetne transformacije konflikata i sl. Dok radiš na sebi, dok preispituješ sopstvene stavove i pozicije, dok se oprobavaš u zajedničkom radu ili radiš na prepoznavanju sopstvenih predrasuda prema drugima, neprestano napreduješ i povećavaš svoje kapacitete. Kako tvoja znanja i kapaciteti rastu, raste i tvoja sposobnost razumevanja sveta koji te okružuje, bolje sagledavaš odnose i jasnije vidiš probleme. Time se i tvoja uspešnost povećava što te, pre svega, čini zadovoljnim i osnaženim aktivistom.

**HAKUNA
MATATA**

Ne mogu da kažem koje su najvažnije osobine prosečnog aktiviste, ali znam koje su moje.... Verujem u to što radim, verujem u to da će moj angažman u Forci doneti dobro celoj lokalnoj zajednici i verujem da ću jednog dana moći da se pohvalim svojim potomcima da sam nešto dobro uradio u svom životu. Kao što Steve Jobs kaže: „Ne želim da budem najbogatiji lež na groblju. Želim da uveče legnem u krevet sa svešću da sam tog dana nešto divno uradio.”

**STOJIČIĆ L-FREE
SLOBODAN**

*Najvažnije osobine aktiviste su angažovanost, tolereancija, razumevanje i objektivnost.
(sada zvučim politički korektno)*

**MILOŠ
ĐAJIĆ**

Najvažnije osobine su otvorenost, optimizam, vera da mogu stvari da se promene, upornost, vedrina, humanost i ljubav.

Prije svega, smatram da je najvažnija osobina solidarnost – kako međusobno među aktivistima/aktivistkinjama, tako i sa ostalim potlačenim skupinama. Ostale važne vrijednosti su neprestano kritičko promišljanje, učenje novih znanja/vještina i spremnost na dijalog.

**TAMARA
OPAČIĆ**

Aktivista je osoba društveno odgovorna, koja ima roditelje koji ga izdržavaju (ili ima dobro plaćen posao na kome ne ostaje duže i vikendom) pa ima višak slobodnog vremena i radi iz radosti što menja i pomaže, i ne treba da gleda i prati kako će njegov rad dalje biti tretiran, jer će kasnije verovatno njegov rad biti zloupotrebjen od strane nvo, stranaka, funkcinera, države, ali to uopšte nije važno, važno je uživanje u radu i pomoći drugima.

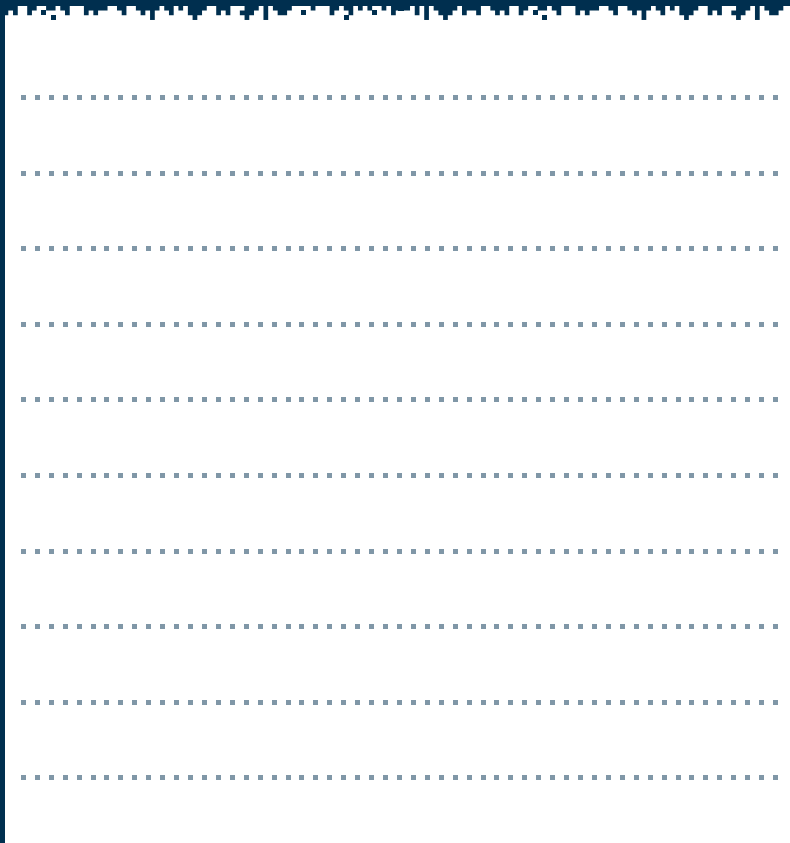
**ALEKSANDAR
MITROVIĆ**

Najvažnija osobina aktiviste/kinje jeste da ume sebi da dozvoli da sanja, da može da vidi i ono što se u tom trenutku čini nemogućim i da ima hrabrosti i snage da istraje na tom putu u „nemoguće”. Ostvarivanje snova nikada nije lako i na tom putu nas očekuje gomila ograničenja, zidova, provalija i onih ljudi koji nemaju dovoljno samopouzdanja, pa bi više voleli da nemamo ni mi, i da ne stignemo tamo gde smo naumili. E pa hoćemo i možemo! I ima da uživamo kada stignemo i osvrnemo se na sve barijere koje smo preskočili i zaobišli!

**ADORJAN
KURUCZ**

OVO SU AKTIVISTIČKE OSOBINE KOJE IMAM:

A large white rectangular area with horizontal dotted lines, intended for writing.

O UČENJU

Učimo sami, sa drugima i od drugih, učimo kroz iskustva, kroz saradnju, kroz uspehe i neuspehe. Kako vreme prolazi, tako i naša znanja rastu. Međutim, postoje znanja koja možeš da učiš planski, sa namerom da sebe upotpuniš, ojačaš, pripremiš za izazove sa kojima se suočavaš u radu.

Najlakše nam je da takav proces ilustrujemo svežim primerima iz naših iskustava. Dok smo sa mladima u Bečeju, Pančevu i Nišu radili na pripremi akcija koje će sprovođiti u lokalnim zajednicama, radili smo konstantno i na pronalaženju njihovih kvaliteta i podizanju njihovih pojedinačnih i grupnih kapaciteta. Kreirali smo proces učenja u nekoliko faza i sprovodili ga korak po korak, prateći potrebe samih mladih aktivista i aktivistkinja. Ideja nam je bila da kroz program osnažimo mlade ljude da samostalno

sprovedu sopstvene akcije. Tokom nekoliko meseci, susretali smo se i radili zajedno na upoznavanju, učenju, planiranju i realizaciji. Evo nekih od stvari na kojima smo radili, uz kratka objašnjenja zašto smo se bavili time:

Lične vrednosti i principi

U šta veruješ? Čemu težiš? Kakav je tvoj stav i pristup u različitim situacijama? Odgovori na ova pitanja govore o tvojim vrednostima i principima. Ovim temama smo se bavili jer su u aktivizmu one ključne. Otvorena i iskrena komunikacija, pozitivni stavovi o različitostima, otvorenost za ideje drugih, razumevanje problema, posvećenost, odgovornost, solidarnost, podrška, nenasilni pristup... Ovo su samo neki aspekti o kojima smo diskutovali i koje smo razvijali.

Vrednosti i stvarni svet

Svest o značaju vrednosti i principa nam je pomogla da budemo otvoreni i uspostavimo saradnju sa ljudima koji ne dele naše stavove, da saradjujemo sa osobama koje nam se nisu dopale „na prvu loptu“, da odgovorno pristupamo preuzetim obavezama.

Komunikacija

Iako nam je komunikacija poznata veština, postoje stvari koje se mogu naučiti i neprestano poboljšavati u sopstvenoj komunikaciji. Učili smo kako da aktivno slušamo druge jer je kvalitet našeg slušanja nešto što se i te kako može unapređivati. Kada aktivno slušamo, slušamo mnogo više od reči, pokušavamo da što bolje da razumemo osobu s kojom razgovaramo i dajemo joj podršku da se izrazi. Učili smo i o *JA-govoru*, govoru koji nam pomaže da jasno artikulišemo stvari koje

želimo da iskažemo, da kažemo šta nam smeta, a šta podržavamo, šta želimo da se promeni, a šta da se poboljša. Poboljšanje kvaliteta komunikacije u grupi donosilo nam je povećanje međusobnog razumevanja u zajedničkom radu i bilo nam je od velike koristi u zajedničkom planiranju i sprovođenju akcija. Takođe, bavili smo se komunikacijom sa drugima: medijima, institucijama, građanima i građankama. Za vreme uličnih akcija smo razgovarali sa sugrađanima, pisali smo dopise za medije, promovisali akcije...

Komunikacija u praksi:

Neke grupe su se odlučile za fejsbuk kao kanal međusobne komunikacije. Fejsbuk je praktičan i možda ćeš pomisliti nezamenjiv. Ipak, osloni se na njega samo ako ga sve osobe iz grupe redovno koriste kako ne bi došlo do zastoja u komunikaciji. Rad sa medijima nam je zadavao dosta glavobolje, pa je svakako korisno da prilikom prvog sastavljanja dopisa i stupanja u kontakt sa medijima konsultuješ nekog ko sa time ima iskustva.

Timski rad

Kvalitetan rad u grupi, u timu, traži od učesnika različite kvalitete koji se takođe mogu unapređivati. Saradnja, podela uloga, preuzimanje odgovornosti, briga o drugima, samo su neki od elemenata koji timski rad čine uspešnim. Kako

smo većinu akcija u programu sprovodili u manjim i većim timovima, učenje o timskom radu i prepoznavanje sopstvene uloge u njemu bili su nam od ogromne pomoći u svakoj od njegovih faza, od igri i vežbi uz pomoć kojih smo učili, do rada na odabiru, pripremi i sprovođenju samih akcija.

Timski rad u praksi

Ključni izazovi timskog rada su bili kada smo nailazili na problem ili neka osoba iz tima nije izvršila zadatak koji je preuzela. Potrudi se da ne osuđuješ već pokušaj da razumeš, ohrabriš ili preuzmeš tuđi posao. Naposljetku, reci drugima u timu kako se osećaš dok radiš i družiš se sa njima. I njih pitaj kako se osećaju, šta im smeta, kako im možeš pomoći...

Donošenje odluka u timu

Proces donošenja odluka utiče na samo (ne)zadovoljstvo donesenom odlukom. Zato je bitno da li smo u radu orijentisani na to kako ih donosimo, ili samo na to da ih donesemo. Kada nam je važan i proces i rezultat, onda težimo dogovoru, konsenzusu, odlukama kojima su sve osobe u grupi zadovoljne.

U pripremi naših akcija bilo je potrebno donositi mnogo odluka u timovima: kojim problemom ćemo se baviti, koji ćemo pristup izabrati, s kim se sastati, kome se obratiti, u koje medije ići. O svemu tome je trebalo doneti odluke. A odluke kojima polovina ljudi u timu nije zadovoljna često utiču na pad kvaliteta timskog rada. Zato smo učili kako da ih zajednički donosimo.

Donošenje odluka u praksi:

Prosto glasanje je bila krajnja mera, i to tek nakon što smo prodiskutovali o tome zašto biramo određenu opciju. Kada je odluke trebalo donositi u kratkom roku oslanjali smo se na brze konsultacije sa grupom i mentorkama. Odluke smo nekada i menjali. To je bolje nego sprovesti onu za koju verujemo da je pogrešna ili za koju nemamo motivaciju da je sprovedemo.

Definisanje problema

Veoma je važno jasno definisati problem kojim se bavimo. Kada nejasno postavimo problem koji „napadamo”, teško je osmisliti način na koji ćemo ga rešavati. Ponekad je problem puno širi od onog što nam se u prvi mah čini. Ponekad

je važno da se problem rasloji na manje delove kako bi se rešavali jedan po jedan. Zato smo učili kako se koriste neki „alati” koji nam pomažu u analizi, ispitivanju potreba i jasnom definisanju problema. Jasno utvrđeni problemi na kojima ćemo raditi pomagali su nam da kasnije razradimo plan delovanja.

Definisanje problema u praksi

Ispitivanje potreba nije bauk. Korisno je da znaš kako ga ispravno sprovesti, ali je za malu lokalnu akciju dovoljno da jednostavno što više ljudi pitaš šta njima smeta i kako bi to menjali. To će ti već omogućiti da bolje sagledaš situaciju i osmisliš svoju akciju.

Pomenuli smo primer promene akcije u Bečeju. Taj primer nas je naučio da nisu dovoljne samo različite tehnike za analizu problema. Potrebno je i da ti imaš želju da se baviš tim problemom.

Pripreme akcija

Postoje „alati“ koji nam pomažu da dobro planiramo naše akcije. Neki od njih su: vremenska matrica, podjela na grupe i bavljenje srodnim aktivnostima, plan „vidljivosti“ akcije, pisanje dopisa institucijama i medijima. Uz dobro korišćenje

ovim znanjima naše akcije postižu veće efekte i postaju vidljivije u javnosti. Veliki broj gostovanja u medijima i obezbeđivanje sponzorstava za neke akcije, te dobra saradnja sa institucijama, bio je rezultat upotrebe ovih znanja tokom planiranja aktivnosti u programu koji smo sprovedili.

Priprema u praksi

Ako želiš da organizuješ javni događaj na ulici ili kao rezultat svoje akcije postaviš neki objekat koji će trajno ostati da služi građanima i podseća na tvoj aktivizam, potrebno je da obezbediš dozvole i saglasnost javnog komunalnog preduzeća i opštine. Pozabavi se ovim na vreme i planiraj dosta vremena, kako te administracija ne bi sputavala. Takođe, računaj na to da se neće sve odvijati po planu, pa ostavi vremena za eventualna kašnjenja ili prepreke na koje ćeš naići.

Udruživanje

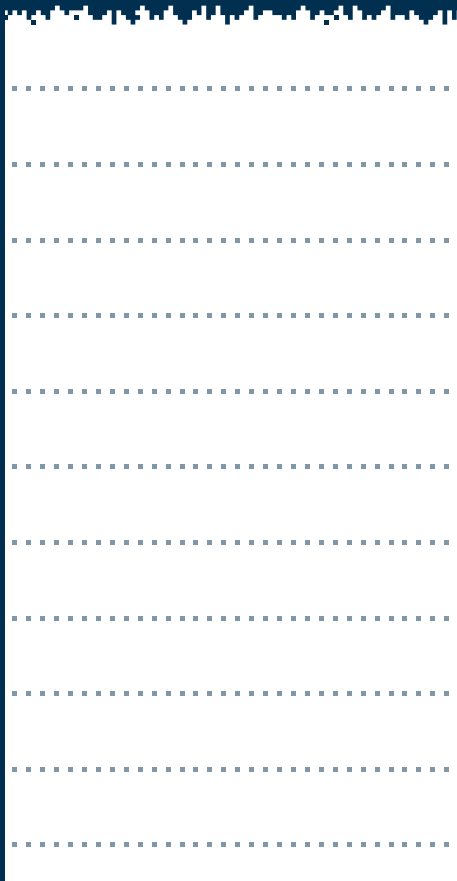
Aktivisti i aktivistkinje se često udružuju kako bi radili na promenama koje žele da postignu. Najčešće ih okuplja slična ideja. Manjak informacija o različitim formama udruživanja nas često ometa i ograničava nam

mogućnosti na koje kao aktivisti imamo pravo. Zato smo učili o mogućnostima koje imamo pred sobom, u formalnom i neformalnom smislu: o neformalnim grupama, udruženjima građana, školskom i studentskom delovanju, uključivanju u Kancelarije za mlade, volontiranje.

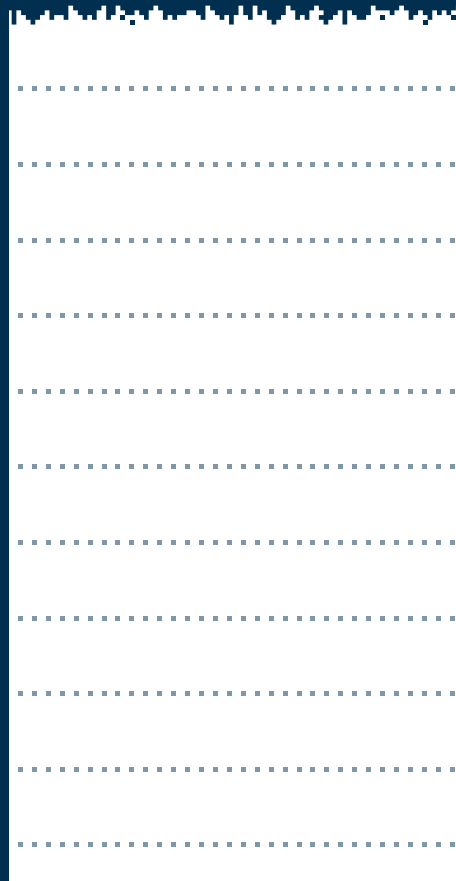
Naše akcije smo sprovedli kao neformalne grupe, a sve osobe iz lokalnih grupa će odlučiti kako i gde će dalje nastaviti svoje aktivističke karijere. Neke će se priključiti udruženjima, neke volontirati pri Kancelariji za mlade, neke osnovati svoju organizaciju.

ŠTA SVE VEĆ SADA ZNAM I UMEM

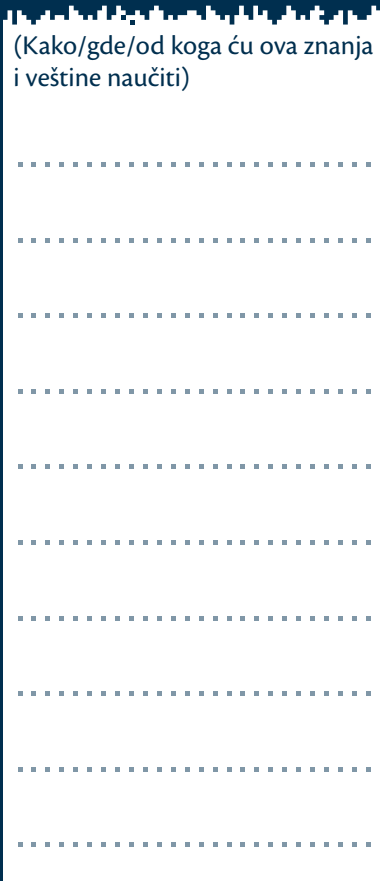

ŠTA JOŠ ŽELIM DA NAUČIM

ŠTA ĆU PREUZETI

(Kako/gde/od koga ću ova znanja
i veštine naučiti)

IZAZOVI AKTIVIZMA

Osoba koja je društveno aktivna može se povremeno zapitati „čemu sve ovo“. Ovo pitanje će ti se možda pojaviti kada naiđeš na problem, kada ne dobiješ podršku za svoj rad ili nisi siguran da će to čime se baviš imati rezultat.

Izazovno je i to što se aktivizmom bavimo volonterski, pa često prioritet bude škola ili honorarni posao. Aktivizam je pitanje dobre volje i organizacije, pa je važno da dobro rasporediš svoje vreme i energiju i proceniš svoje kapacitete i mogućnosti.

Ponekad možeš imati i osećaj da je previše stvari „na tebi“, i da se, ako ih ti ne uradiš, niko neće baviti njima. I sama podela posla oko sprovođenja aktivističkih akcija ume da bude neravnomerna i jako iscrpljujuća. Važno je da u sopstvenom timu/grupi vodiš računa

o tome, da preuzimaš „na sebe“ onoliko koliko stvarno možeš da sprovedeš, i da se trudiš da drugima pružiš podršku i pomoć.

Internet nam daje brojne mogućnosti, ali nosi i izazove. Ljudi su prezasićeni informacijama i sve manje obraćaju pažnju na pozive koji dolaze preko društvenih mreža, a svoje reakcije svode na pisanje komentara i stavljanje „lajkova“ ispod najava zanimljivih događaja. Ljudi sve brže saznaju šta se dešava, ali su sve manje zainteresovani da u tim dešavanjima učestvuju. Utisak je da je sve manje ljudi spremno da bude aktivno na ulici, na mestima dešavanja, u protestnoj šetnji ili ispred odgovornih institucija.

Nedostatak priznatosti u zajednici je još jedna od prepreka s kojima se možeš sresti. Poslednjih godina aktivisti počinju da dobijaju društvena

priznanja za svoj trud i rad. Iako to nije osnovni razlog za aktivizam, svakome prija da bude prepoznat u zajednici zbog svojih zalaganja.

Aktivizam povremeno traži od nas konfrontaciju sa dominantnim obrascima u društvu, sa uobičajenim ponašanjima, stavovima,

a neretko i sa institucijama. Logično je da promene ne nailaze uvek na odobravanje i podršku, pa se samim tim možeš osećati izloženo, pritisnuto, usamljeno, zabrinuto. I to je sastavni deo aktivizma. Zato često uz aktivistu idu pridevi: hrabar, istrajan, uporan.

GDE SVE MOGU DOBITI PODRŠKU?

Kada naiđeš na neki izazov (ili čak pre toga), korisno je da znaš šta sve postoji i kome se možeš obratiti za pomoć. Strukture za podršku omladinskom aktivizmu se intenzivno poslednjih godina razvijaju u Srbiji. Na nacionalnom nivou su doneti Nacionalna strategija za mlade i Zakon o mladima, u Vojvodini postoji Akcioni plan politike za mlade. Takođe, većina opština na lokalnom nivou ima Lokalni akcioni plan za mlade i Kancelariju za mlade, dok u nekima postoji i volonterski servis, nadležni gradski većnik, centar za karijerno informisanje, info centar, itd. Osim toga postoje brojna udruženja koja se bave pitanjima važnim za život mladih. Na kraju ove brošure je nekoliko korisnih linkova, a o situaciji u tvojoj opštini je najbolje da se raspitaš među vršnjacima ili odeš i proveriš šta sve postoji.

Ako želiš da posmatraš i širu sliku, te sretnoš vršnjake iz drugih zemalja, sigurno će ti biti zanimljivi programi Evropske unije. Verovatno je najdostupniji je program „Mladi u akciji” Evropske unije u okviru koga možeš da učestvuješ na treninzima, seminarima, razmenama ili odeš da volontiraš na nekoliko meseci u drugu zemlju. Više o ovom programu možeš saznati na adresi

www.mladiuakciji.rs

**POTREBNA MI JE
PODRŠKA ZA...**

A series of horizontal dotted lines for writing, starting with a jagged top edge.

**PODRŠKU ĆU
POTRAŽITI OD/U...**

A series of horizontal dotted lines for writing, starting with a jagged top edge.

KORISNI LINKOVI

www.hajdeda.org.rs

Grupa „Hajde da...” koja je sprovela ovaj projekat

www.youth.rs

Portal sa vestima, konkursima i savetima za mlade, aktiviste, udruženja

www.mladiuakciji.rs

Stranica o programu Mladi u akciji Evropske unije

www.mingl.rs

Portal za srednjoškolce sa raznim zanimljivim i korisnim linkovima, testovima, informacijama, konkursima

www.upravusi.rs

Vodič kroz zakon. I sve ostalo.

www.zamislizivot.org

Portal Ministarstva omladine i sporta

www.omladina.info

Portal Sekretarijata za sport i omladinu AP Vojvodine

www.bum-becej.org

Bečejsko udruženje mladih

www.koms.rs

Krovna organizacija mladih Srbije

www.napor.net

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada

www.crnps.org.rs

Pomoć u osnivanju i registrovanju udruženja

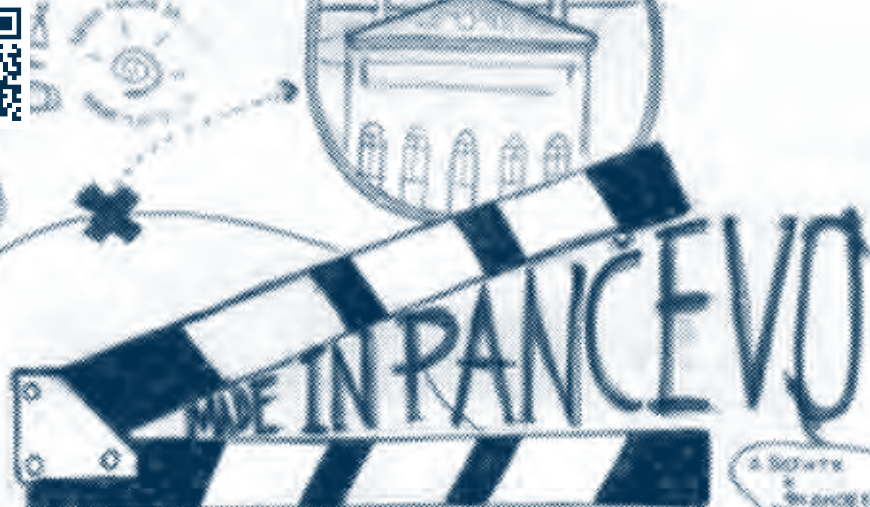
O GRUPI „HAJDE DA...”

Grupa „Hajde da...” počela je sa radom u proleće 1999. godine. Pokrenuli su je mladi stručnjaci u polju primenjene psihologije koji su želeli da svoja profesionalna znanja iskoriste u cilju osnaživanja pojedinaca i grupa da razvijaju svoje potencijale, odnose sa drugima i drugačijima od sebe i aktivno učestvuju u stvaranju humanije zajednice u kojoj žive.

Programi koje je Grupa „Hajde da...” realizovala tokom ovih godina bazirani su na vrednostima i metodologiji neformalnog obrazovanja. Misija organizacije je da osnažuje pojedinca i društvo za inkluziju i autentični aktivizam.

Više informacija o aktivnostima organizacije možete naći na www.hajdeda.org.rs

ТУРА ПО ПАНЧЕВУ / ПОСЕТА
КУЛТУРНИХ ОБЈЕКАТА ПАНЧЕВА
МИКС ФИЛМСКИХ СЦЕНА
СНИМАНИХ У ПАНЧЕВУ

ЈЕДАН ДУГОМЕТРАШНИ ФИЛМ
СЛОБОДАН ШИДАН
ОПШЕН ГЛАВНИМ

11.11.2012. ЕЛЕКТРИКА
18-22ч

В. АНА
4:40ч

Времено
Почетак
улаза

а. Б. Ш. В. Р.
и. П. А. Н. Ч. Е. В. О.

BELEŠKE

Blank lined writing area with a dashed midline for handwriting practice. The page is framed by a yellow border with a decorative top edge.

A blank sheet of white paper with horizontal dotted lines, resembling notebook paper, set against a yellow background. The paper is centered and occupies most of the page. The dotted lines are evenly spaced and run horizontally across the width of the paper. The background is a solid, bright yellow color.

Blank lined writing area with horizontal dashed lines.

Blank lined writing area with horizontal blue lines and a vertical red margin line on the left side.

Blank lined writing area with horizontal dashed lines.

Blank lined writing area with horizontal dashed lines.

Blank lined writing area with horizontal blue lines and a vertical red margin line on the left side.

Blank lined writing area with horizontal dashed lines.

Blank lined paper with horizontal blue lines and a vertical red margin line on the left side.

Blank lined paper with a dotted midline, typical of primary school writing paper.

A blank sheet of white paper with horizontal blue lines and a vertical red margin line on the left side. The paper is centered on a dark blue background. The lines are evenly spaced and cover the entire surface of the paper.

Ova brošura je objavljena u okviru projekta „**Inicijativa za podsticanje autentičnog aktivizma, kroz podršku većoj odgovornosti organizacija civilnog društva u Srbiji i podršku novim i svežim inicijativama mladih**” koji Grupa „Hajde da...” sprovodi uz finansijsku podršku Međunarodnog centra „Olof Palme”.

